

ТЕМА 12. ПОРУШЕННЯ ЗСІДАННЯ КРОВІ

Мета: Засвоїти етіологію, патогенез та прояви найбільш поширених видів гіпо-, гіперкоагуляції та коагулопатії. Розв'язати ситуаційні задачі по темі «Порушення зсідання крові».

ПИТАННЯ ДЛЯ ОБГОВОРЕННЯ

1. Знижене зсідання крові (гіпокоагуляція).
2. Підвищене зсідання крові (гіперкоагуляція).
3. Коагулопатії.

ЛАБОРАТОРНА РОБОТА

Завдання. Розв'язування ситуаційних задач.

Ситуаційна задача № 1. Дівчина 18 років скаржиться на слабкість, запаморочення, зниження апетиту, менорагії. Об'єктивно: на шкірі верхніх кінцівок петехії різного кольору.

У крові: Нб – 105 г/л, ер. – $3,2 \times 10^{12}$ /л, КП – 0,95, тромб. – 20×10^9 /л. Час згортання крові по Лі-Уайту – 5 с; тривалість кровотечі за Дюке – 8 с, проби щипка і джгута (+).

1. Про яке захворювання слід думати в першу чергу?
2. Що може бути причиною цього захворювання?

Ситуаційна задача № 2. Хвора 37 років протягом останніх 6 років відзначає часті носові кровотечі, виражені метрорагії, періодичне утворення синців на шкірі. 10 днів тому, після значного носової кровотечі, посилилася слабкість, з'явилися запаморочення і серцебиття. Об'єктивно: шкірні покриви бліді, на передній поверхні тулуба, ніг і рук поширені петехіальні геморагії і поодинокі екхімози.

У крові: Нб – 80 г/л, ер. – $4,0 \times 10^{12}$ /л, КП – 0,7; лейкоц. – $5,3 \times 10^9$ /л, п – 2%, с – 65%, е – 2%, л – 24%, м – 5%, тромб. – 10×10^9 /л, ШОЕ – 15 мм/год.

1. Про яке захворювання слід думати в першу чергу?
2. Що відіграє провідну роль в патогенезі даної хвороби?

Ситуаційна задача № 3. Хвора 30 років знаходиться у відділенні з приводу хвороби Верльгофа. Об'єктивно: бліда, петехіальні крововиливи на розгинальних поверхнях передпліч. Рс – 92/хв, АТ – 100/60 мм рт. ст. Нижній край селезінки на рівні пупка.

У крові: ер. – $2,8 \times 10^{12}$ /л, Нб – 90 г/л, Нт – 0,38, тромб. – 30×10^9 /л. Хвора готується до операції спленектомії.

1. Яке трансфузійне середовище слід вибрати в першу чергу для передопераційної підготовки?

2. Які переваги цього трансфузійного середовища?

Ситуаційна задача № 4. Жінка 42 років скаржиться на появу синців на ногах і тривалий тільні місячні, загальну слабкість, шум у голові. Об'єктивно: велика кількість плямистих геморагій на ногах і тулубі. Тахіпное, тахікардія, систолічний шум у всіх точках. АТ – 75/50 мм рт. ст.

У крові: ер. – $1,9 \times 10^{12}/\text{л}$, Нб – 60 г/л, КП – 0,9, лейкоц. – $6,5 \times 10^9/\text{л}$, тр. – $20 \times 10^9/\text{л}$, ШОЕ – 12 мм/год. Тривалість кровотечі по Дукє – 12 хв.

В кістковому мозку – велика кількість молодих незрілих форм мегакаріоцитів без ознак відшнуванням тромбоцитів.

1. Який найбільш ймовірний діагноз?

2. Які критерії діагностики хвороби?

Ситуаційна задача № 5. У хворої 27 років скарги на носові кровотечі, множинні синці на шкірі передньої поверхні тулуба і кінцівок, різка загальна слабкість. У крові: Нб – 74 г/л, ретикулоцити – 16%, еритроцити – $2,5 \times 10^{12}/\text{л}$, тромбоцити – $30 \times 10^9/\text{л}$, ШОЕ – 25 мм/год.

1. Що є найбільш ефективним в лікуванні тромбоцитопенії?

2. Які негативні наслідки цього виду лікування?

Ситуаційна задача № 6. Хворий 18 років страждає підвищеною кровоточивістю після незначних травм з раннього віку. Молодший брат також страждає підвищеною кровоточивістю з випадками гемартрозу.

Який з лабораторних досліджень в даному випадку є найбільш інформативним для уточнення діагнозу?

Ситуаційна задача № 7. Хвора 20 років доставлена в стаціонар з приводу лункової кровотечі після екстракції зуба. У крові: ер. – $2,8 \times 10^{12}/\text{л}$, Нб – 80 г/л, лейкоц. – $4,0 \times 10^9/\text{л}$, е – 2%, п – 3%, с – 62%, л – 28%, м – 5%; тромб. – $24 \times 10^9/\text{л}$; ШОЕ – 25 мм/год.

1. Яке захворювання слід запідозрити?

2. З якими хворобами слід провести диференційну діагностику?

Ситуаційна задача № 8. Жінка 52 років скаржиться на безпричинну поява синців, слабкість, кровоточивість ясен, запаморочення. Об'єктивно: слизові оболонки і шкірні покриви бліді, з численними крововиливами різної давності. Лімфатичні вузли не збільшені. Рс – 100/хв, АТ – 110/70 мм рт. ст. З боку внутрішніх органів змін не виявлено. У крові: ер. – $3,0 \times 10^{12} / \text{л}$, Нб – 92 г/л, КП – 0,9, анізоцитоз, пойкилоцитоз, лейкоц. – $10 \times 10^9 / \text{л}$, е – 2%, п – 12%, с – 68%, л – 11%, м – 7%, ШОЕ – 12 мм/год.

Додаткова оцінка якого лабораторного показника найбільш доцільно для встановлення діагнозу?

Ситуаційна задача № 9. Чи можна хворому з підвищеним згортанням крові ввести в кров лимонно- або щавлевокислий натрій? Якщо ні, то чому?

Ситуаційна задача № 10. Хворому з підвищеним артеріальним тиском і схильністю до тромбоутворення рекомендується застосовувати медичні п'явки. Чому?

Ситуаційна задача № 11. У хворого з ознаками геморагічного діатезу виявлено: вміст гемоглобіну – 120 г/л, лейкоцитів – 9×10^9 /л, тромбоцитів – 150×10^9 /л, час згортання крові по Лі-Уайту – 8 хв, час кровотечі по Дьюка – 6 хв, АЧТЧ – 50 с.

Для якої хвороби характерні такі дані лабораторних досліджень?

Ситуаційна задача № 12. У хворого з ознаками геморагічного діатезу виявлено: вміст гемоглобіну – 120 г/л, лейкоцитів – $8,5 \times 10^9$ /л, тромбоцитів – 180×10^9 /л, час згортання крові по Лі-Уайту – 6 хв, АЧТЧ – 48 с, час кровотечі по Айві – 12 хв, протромбіновий індекс – 90%.

Для яких хвороб характерні такі дані лабораторних досліджень?

Ситуаційна задача № 13. У хворого з ознаками геморагічного діатезу виявлено: Нв – 120 г/л, лейкоцитів – $9,0 \times 10^9$ /л, тромбоцитів – $80,0 \times 10^9$ /л, час згортання крові по Лі-Уайту – 8 хв, час кровотечі по Дьюка – 10 хв, АЧТЧ – 50 с.

Для яких хвороб характерні такі дані лабораторних досліджень?

Ситуаційна задача № 14. У хворого з механічною жовтяницею на 16-й день з моменту її появи відзначені великі гематоми в місцях ін'єкцій.

Чим вони обумовлені?

Ситуаційна задача № 15. У хворого 20 років після «застудного» захворювання з'явилися болі в суглобах, петехіальні висипання в ділянці нижніх кінцівок, помірні болі в нижніх відділах живота; при дослідженні коагулограми отримані наступні дані: час згортання крові по Лі-Уайту – 6 хв, АПТВ – 50 с, протромбіновий індекс – 90%, тромбіновий час – 20 с, час лізису згустку – 3 години, кількість тромбоцитів – 250×10^9 /л, етаноловий тест – ++.

1. Про яке захворювання слід думати в першу чергу?

2. Що відіграє провідну роль в патогенезі даної хвороби?

Ситуаційна задача № 16. Хворий 36 років, переніс ГРВІ. За порадою родичів, вже після одужання став приймати БАД. Через день з'явилися біль у суглобах, болі в животі, біль у попереку. Стан прогресивно погіршувався, підвищилася до 38 градусів температура тіла. Біль у суглобах посилювався, на третій день до вечора з'явився свербіж шкіри. Вранці на тілі (на нижніх кінцівках і тулубі) виявив дрібноточковий висип. Проконсультований інфекціоністом і госпіталізований до терапевтичного відділення. Стан

продовжував погіршуватися, елементи висипу стали зливатися з утворенням кірочок. Хворому проводилась дезінтоксикаційна терапія, призначений преднізолон 80 мг всередину. Після проведеної гастрофіброскопії призначений гепарин. Поліпшення стану відзначається через три тижні з повним зникненням всіх симптомів, але збереженням залишкової пігментації бурого кольору. Виписаний на амбулаторне долікування.

1. Про яке захворювання слід думати в першу чергу?
2. Що відіграє провідну роль в патогенезі даної хвороби?

Ситуаційна задача № 17. Хлопчик 6 років, поступив в стаціонар зі скаргами на слабкість і головокружіння, які з'явилися після тривалого кровотечі з верхньої губи, травмованої 5 днів тому. До моменту надходження в стаціонар кровотеча ще тривала.

З анамнезу відомо, що хлопчик народився від третьої нормально протікала вагітності, третє пологів, з масою 3400 г. Після народження протягом трьох тижнів кровоточила пупкова ранка. Потім кровоточивість з'явилася в 1,5 року в вигляді тривалого носової кровотечі, в 3 роки – кровотеча з місць ін'єкцій при лікуванні пневмонії. В останні роки стали з'являтися синці на шкірі живота і спини. Мати дитини також страждає тривалими кровотечами, батько – здоровий. Старша дитина померла в 2 роки від кровотечі невстановленого генезу. Молодший брат хворого здоровий.

При огляді: стан тяжкий, млявий, блідий. На верхній губі садно зі згустком, з-під якого сочиться кров. На шкірі тулуба одиничні синці петехіального типу різної давності. Лімфовузли не збільшені. Скелет без деформацій. У легенях дихання везикулярне.

Тони серця ритмічні, 115 в 1 хв, вислуховується слабкий систолічний шум на верхівці і в V точці. Печінка і селезінка не збільшені. Стілець і сечовипускання не порушені.

Аналіз крові: еритроцити – $1,9 \times 10^{12}/л$, гемоглобін – 76 г/л, кольоровий показник – 1,0, тромбоцити – $254 \times 10^9/л$, лейкоцити – $4,2 \times 10^9/л$, еозінофіли – 6%, нейтрофіли паличкоядерні – 4%, сегментоядерні – 58%, лимфоцити – 23%, моноцити – 3%, ШОЕ – 15 мм/год. Анізоцитоз, пойкилоцитоз.

Тривалість кровотечі по Дьюка – 15 хв. Адгезивні властивості тромбоцитів – 20% (№ – 45-50%). Протромбіновий індекс – 1,0; ретракція згустку – 77% (№ – 60-80%).

1. Про яке захворювання слід думати в першу чергу?
2. Що відіграє провідну роль в патогенезі даної хвороби?

Ситуаційна задача № 18. Хлопчик 12 років, поступив в гематологічне відділення дитячої лікарні з болями в лівому колінному суглобі і збільшенням його обсягу, які виявлені вранці після сну. З другого року життя хлопчик страждає Гематомний типом кровоточивості, крововиливи в основному в суглоби, також відзначалися міжм'язові гематоми. У хлопчика виникали рясні кровотечі після невеликих травм з носа, слизової ясен. Дитина від першої вагітності, нормальних пологів.

На першому році життя ріс і розвивався нормально. На другому році стали з'являтися синці. Батьки хлопчика здорові, брат матері страждав від тривалих кровотеч.

При огляді стан середньої тяжкості. Лівий колінний суглоб різко збільшений в об'ємі, гарячий на дотик, рухи значно обмежені. На шкірі гомілок, стегон синці різної давності. Зів чистий. Лімфоузли не збільшені. Легкі і серце без патологічних змін. Живіт м'який, безболісний. Печінка виступає на 1 см нижче краю реберної дуги, селезінка не пальпується. Стілець і сечовипускання не порушені.

Аналіз крові: еритроцити – $3.45 \times 10^{12}/л$, гемоглобін – 110 г/л, КП – 0,92, тромбоцити – $240 \times 10^9/л$, лейкоцити – $5,6 \times 10^9/л$, еозинофіли – 1%, сегментоядерні – 65 %, лімфоцити – 32%, моноцити – 2%, ШОЕ – 10 мм/год. Час згортання по Лі-Уайту – 30 хв.

1. Про які захворювання слід думати в першу чергу?
2. Які причини даних хвороб?

Ситуаційна задача № 19. Оля, 9 років, поступила в лікарню зі скаргами на носове кровотечу, криваву блювоту. Дитина хвора з 4 років. Загострення бувають до 4- 5 разів на рік.

Дівчинка від першої, нормально протікала вагітності, маса тіла при народженні 3100 г. З місячного віку на штучному годуванні. До 1 року не боліла. Фізично і нервово-психічно розвинена зі відповідально віком. Після року хворіла частими ГРЗ. Мати здорова. Батько страждає на atopічну алергію.

При надходженні стан середньої тяжкості На шкірі тулуба і кінцівок "синці" і окремі дрібноточкові петехії. Незначна носова кровотеча. Лімфовузли не збільшені. З боку легень не виявлено патології, з боку серця – теж. Живіт м'який, безболісний. Печінка виступає на 2 см з-під краю реберної дуги, селезінка не пальпується. Стілець чорного кольору, забарвлення сечі – звичайне.

Аналіз крові: ер – $2,3 \times 10^{12}/л$, НЬ – 74 г/л, КП – 1,0, ретикулоцити – 45%, тромбоцити – $4,0 \times 10^9$, п – 2%, с – 56%, л – 26%, м – 7%, ШОЕ – 10 мм/ год. Час кровотечі по Дьюка – 12 хв. Знижено ретракція кров'яного згустку. Біохімічний аналіз крові і сечі: варіант норми.

1. Про які захворювання слід думати в першу чергу?
2. Які причини даних хвороб?

Ситуаційна задача № 20. З чим пов'язаний розвиток гіперкоагулемії при стресових впливах?

ДЕЯКІ ПОКАЗНИКИ СИСТЕМИ ГЕМОСТАЗУ В НОРМІ

Показники судинно-тромбоцитарного гемостазу

Манжеточна проба (проба со джгутом) Кончаловського–Румпеля– Леєде	норма	< 10 петехій
	слабопозитивна проба	11–20
	позитивна	21–30
	різко позитивна	> 30
Час кровотечі (ЧК)	3–8,5 хв	
Кількість тромбоцитів у крові	$180,0\text{--}320,0 \times 10^9/\text{л}$	

Показники коагуляційного гемостазу

Активованій парціальний тромбопластиновий час (АПТЧ)	25–38 сек.
Протромбіновий час (ПЧ)	10–14 сек
Протромбіновий індекс (ПТІ)	70–110 %
Міжнародне нормалізоване відношення (МНВ)	0,7–1,1
Тромбіновий час (ТЧ)	15–18 сек.

Показники активності системи фібринолізу

Продукти деградації фібрину/фібриногену (ПДФ/Фг)	Тест негативний
Рівень Д-димерів	До 500 нг/мл

Активованій парціальний (частковий) тромбопластиновий час (АПТЧ, АЧТЧ) – час, впродовж якого утворюється кров'яний згусток після того, як до плазми додається каолін-кефалінова суміш, кальцій хлорид, а також інші необхідні реагенти. Імітуючи запуск кров'яного згортання, таке дослідження визначає дефіцит чинників, які беруть участь в цьому внутрішньому процесі, або наявність інгібіторів згортання.

МНВ (Міжнародне нормалізоване відношення, аббревіатура англ. INR) – додатковий спосіб представлення результатів протромбінового тесту, рекомендований для контролю терапії з непрямими антикоагулянтами.

МНВ розраховується за формулою: $INR (МНВ) = (\text{Протромбіновий час пацієнта} / \text{Нормальний середній протромбіновий час})^{ISI}$, де ISI (Міжнародний Індекс чутливості тромбопластину), він же МІЧ (Міжнародний індекс чутливості) – показник чутливості тромбопластину, стандартизують його відносно міжнародного стандарту.

МНВ – математична корекція, за допомогою якої проводиться стандартизацію протромбінового часу, виміряного за допомогою різних тромбопластинів, що мають різну чутливість. Оптимальні межі МНВ, які

повинні бути досягнуті в ході лікування непрямими антикоагулянтами. негативно – зниження протромбіну по Квіку відповідає підвищенню МНВ.

Протромбіновий час (в секундах) відображає час зсідання плазми після додавання тромбoplastин-кальцієвої суміші. Такий результат протромбінового тесту не дозволяє проводити порівняльну оцінку результатів, оскільки різні лабораторії використовують різні методи і апаратуру, а головне – тромбoplastин різної активності і різного походження.

Протромбіновий індекс – відношення часу зсідання контрольної (нормальної) плазми до часу зсідання плазми пацієнта, виражене у відсотках. Показник в області низьких значень значно залежить від чутливості використовуваних реактивів.

Тромбіновий час (ТЧ) – період, протягом якого фібриноген перетворюється в нитки фібрину.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Коагулограма: підготовка, проведення.
2. Які Ви знаєте показники судинно-тромбоцитарного гемостазу? Охарактеризуйте їх.
3. Які Ви знаєте показники коагуляційного гемостазу? Охарактеризуйте їх.
4. Наведіть по 3 приклади спадкових і надбаних хвороб, пов'язаних з порушенням зсідання крові. Розкрийте їх етіологію, патогенез, симптоми.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бульда В. І., Дзедман М. І., Радіонова І. О. Гематологічні захворювання в клінічній практиці. Київ : Медкнига, 2023. 196 с.
2. Воробель А. В. Основи гематології : монографія. Івано-Франківськ : Вид-во «Плай» ЦІТ Прикарпатського університету імені Василя Стефаника, 2009. 148 с.
3. Гайдукова С. М., Видиборець С. В. Гемостазіологія. Київ : НМАПО імені П. Л. Шупика, 2013. 158 с.
4. Григорова Н. В. Гематологія : навчально-методичний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Біологія» освітньо-професійної програми «Біологія». Запоріжжя : ЗНУ, 2020. 80 с.
5. Міщенко І. В., Павленко Г. П., Коковська О. В. Фізіологія системи крові : навч.-метод. посіб. для студентів медичних вузів України. Полтава : УМСА, 2019. 210 с.
6. Основи клінічної гемостазіології : навч. посіб. для студентів і слухачів вищих медичних навчальних закладів III-IV рівнів акредитації / за заг. ред. Видиборця С. В. Київ : НМАПО імені П. Л. Шупика, 2012. 192 с.
7. Третяк Н. М. Гематологія. Київ : Зовнішня торгівля, 2005. 240 с.